

NT's kanon og apokryfer Peter Olsen

De 27 NT-skrifter blev til mellem ca. år 50 og ca. år 100.
De apostolske Fædre er 15 skrifter fra ca. år 100 til ca. år 150. Oldkirken overvejede at tage 1. *Clemensbrev*, Hermas: *Hyrden* og *Didaké* med i NT. *De apostolske Fædre* citerer flittigt fra evangelierne og fra Paulus' breve.

Der var længe usikkerhed om optagelsen af Hebr, Jak, 2 Pet, 2 og 3 Joh og Jud i NT, fordi der var usikkerhed om forfatterspørgsmålet.

Hvis oldkirken skulle anerkende et skrift som kanonisk, skulle det 1. være skrevet af et førstehåndsvidne eller på vegne af et førstehåndsvidne. Det skulle 2. være anerkendt i hele Storkirken. Og 3. det pågældende skrift måtte ikke rumme en anden lære end De hellige Skrifter.

Kirkemøderne i det 4. århundrede bekræftede en enighed, som på det tidspunkt var gammel og fasttømret.

"Det har også vor kære broder Paulus skrevet til jer med den visdom, som han har fået, sådan som han jo skriver i alle sine breve ... I hans breve er der nogle ting, som er vanskelige at forstå, og som ukyndige og ubefæstede sjæle fordrejer - men det gør de jo også med de øvrige skrifter" (2 Pet 3,15-16).

Menighederne tog ikke imod Paulus' forkyndelse og breve "som menneskeord, men som det, det i sandhed er, Guds ord" (1 Thess 2,13).

Kirkefaderen *Irenæus* (ca.120-ca.202), biskop i Lyon, nævner 22 af vore NT-skrifter + Hermas: *Hyrden* som apostolske og forpligtende i kirken. Hans forhold til Hebr, Jak, 2 Pet, 3 Joh og Jud er usikkert.

Origenes (ca.185-ca.254) var lærer i teologi i Alexandria. Han nævner 22 af vore NT-skrifter som sikre. Desuden nævner han Jak, 2 Pet, 2 og 3 Joh, Jud, *Didaké* og Hermas: *Hyrden* som usikre skrifter.

Biskop *Athanasius* (ca.295-373) fra Alexandria er den første, der nævner alle vore 27 NT-skrifter uden at tage forbehold. Han siger, at *Didaké* og Hermas: *Hyrden* kan bruges til undervisning. Men de er ikke helligskrift.

Oskar Skarsaune: "Hvis man om nogen proces i oldtiden kan sige, at den har været ret 'demokratisk' – selv med vor tids målestok – så er det afgrænsningen af Det Nye Testamente ... Konstantin havde absolut ikke noget med afgrænsningen af Det Nye Testamente at gøre. At han skulle have indsamlet og brændt andre skrifter, som ikke kom med, er fri fantasi" (*Den ukendte Jesus*, Fredericia 2006, s.144; 129).

Paulus advarede Timotheus mod "den kundskab [*gnosis*], der med urette kaldes sådan" (1 Tim 6,20).

Gnosticisme: Man må søge ind i sig selv for at finde den guddommelige gnist i sin egen sjæl. Frelse er sjælens befrielse fra kroppen.

Thomasevangeliet blev til midt i det 2. århundrede. Det består af 114 løsevne Jesus-ord. Der er ingen handling.

Jesus-ord nr.70: "Når I bringer dette i jer frem fra jer selv, skal dette, som I har, frelse jer."

Jesus-ord nr.114: "Enhver kvinde, der anser sig selv for mand, skal gå ind i himlenes rige."

Filipsevangeliet er fra slutningen af det 3. århundrede.

Håndskriftet siger: "[Kristi] fælle [er Mar]ia Ma[gda]lene [] mere end [] disc[ipl]ene [] kyskede hende[] gange på hendes []" (s.111).

De kantede parenteser viser huller i papyrussen.

"Dengang da Eva var i Adam, fandtes der ingen død; da hun skilte sig fra ham, opstod døden" (s.116).

Mariaevangeliet er formentlig blevet til kort før år 200. Maria Magdalene fortæller om en hemmelig kundskab, som Jesus gav til hende, men ikke til de mandlige disciple.

Simon Peter svarer: "Jeg for min del tror ikke, at frelseren har sagt disse ting ... Foretrak han hende frem for os?" Men Levi siger: "Når nu frelseren har holdt hende for værdig, hvem er så du, at du forkaster hende? Frelseren kender hende sikkert ganske nøje. Derfor har han foretrukket hende frem for os" (s.17-18).

Judasevangeliet blev offentliggjort i 2006. Det blev nok skrevet midt i det 2. århundrede. Jesus siger til Judas, at han vil opnå mere end de andre: "Skil dig ud fra dem og så vil jeg tale med dig om kongedømmets mysterier [el. gudsrigeets hemmeligheder]. Det er muligt for dig at gå derhen, men du vil komme til at jamre meget. En anden vil nemlig indtage din plads for at de tolv disciple igen kan være fuldendte i deres gud" (s.35-36). "Du vil overgå dem alle, thi du vil ofre den mand, som jeg er ikklædt" (s.56).

Thomas' Barndomsfortælling er fra det 2. århundrede. Det beretter nogle legender, fra Jesus er fem, til Han er tolv år gammel: I kap.2 former Jesus 12 små fugle af ler, så klapper Han i sine hænder, og fuglene flyver kvidrende bort. I kap.3 samler Jesus en lille sø af vand. En anden dreng leder vandet ud af søen. Men så forbander Jesus ham, og straks visner drengen og dør. I kap.4 rammer en dreng Jesus på skulderen. Igen forbander Jesus denne dreng, så han falder død om. I kap.13 hjælper Han Josef med at lave en seng. Da et bræt er for kort, forlænger Jesus det. I kap.17 og 18 opvækker Jesus to døde.

Disse sene evangelieskrifter falder på alle de tre kriterier, som man i oldkirken lagde vægt på, når man skulle afgøre kanon:

1. De er for sene, til at de kan være skrevet af apostle eller aposteldisciple.
2. De var ikke almindeligt anerkendte i den tidlige oldkirke. Ja, faktisk blev de gnostiske skrifter kun anerkendt i de særlige gnostiske menigheder, der selv producerede skrifterne.
3. Særligt de gnostiske skrifter afviger alle i betydelig grad fra det indhold, vi finder i de sikre skrifter.

Litteratur:

De apostolske Fædre bd.1-2. Oversættelse, indledning og noter ved Søren Giversen, Museum Tusulanums Forlag 1985.

Nytestamentlige Apokryfer. Oversættelse, indledninger og noter ved Jørgen Ledet Christiansen og Helge Kjær Nielsen, Det danske Bibelselskab 2002.

Oldkristne Tekster bd.1-3 ved Søren Giversen, Poul Kristensens Forlag 2001 og 2002.

The Nag Hammadi Library in English, ed. James M. Robinson, Harper & Row, E.J. Brill 1988

Mariaevangeliet. Oversættelse og introduktion ved Marianne Aagaard Skovmand, Gyldendal 2017.

Thomasevangeliet ved Søren Giversen, Gyldendal 1990.

"Judasevangeliet", i: *Papyrus. Ægyptologisk Tidsskrift* 26. årgang, nr.1, Juni 2006, s.34-43.

Henrik Nymann Eriksen: *Hvem skabte Bibelen?*, LogosMedia 2011 (2. udg. 2022).

Peter Olsen: *Jesus og Apokryferne. Historisk eller gnostisk kristendom?*, LogosMedia og Credo Forlag 2007.

Oskar Skarsaune: *Den ukendte Jesus. Nye kilder til hvem Jesus virkelig var?*, Fokal og LogosMedia 2006.